

LBRIS

We know
books

Colecția „Endorfiction“ a Editurii Vellant este coordonată de Mihaela Ghiță.

Redactare: Constantin Piștea

Ilustrație copertă: Suzana Dan

DTP și layout copertă: Corina Miță

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BERGER, JOHN

De la A către X : o poveste în scrisori / John Berger ; trad. din lb. engleză și note de Ioana Văcărescu. - București : Editura Vellant, 2025

ISBN 978-606-980-265-6

I. Văcărescu, Ioana (trad. ; note)

821.111

John Berger, *From A to X: A Story in Letters*

Copyright © John Berger and John Berger Estate, 2008.

© 2025 Editura Vellant

Editura Vellant

Strada Arghezi Tudor, Poet nr. 16, Sector 2

București

www.vellant.ro

Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparțin Editurii Vellant.

ISBN 978-606-980-265-6

John Berger

De la A către X

O poveste în scrisori

Traducere din limba engleză și note
de Ioana Văcărescu

București
2025

 VELLANT
CĂRȚI ÎNSEMNATE.

ENDORFICTION

Leul meu pe pământ,
Ai primit ultimul pachet de la mine? Ți-am pus niște
Marlboro, Zambrano, mentă, cafea.

Astăzi, când m-am trezit, cerul era senin. Auzeam răge-
tele unui măgar undeva în depărtare și, mult mai aproape,
scrâșnetul unei lopeți care amesteca ciment, întrerupt din
când în când de bătăi ritmice în pământ – ca să alunece ci-
mentul de pe ea. Își extinde Dimitri casa, mai construiește
o cameră. Am rămas întinsă, gândindu-mă, leneșă, la tru-
pul meu și cum se mișca pe furiș de unul singur, fiindcă nu
trebuia să ajung la farmacie decât la 9.30. Am rămas în pat,
atingându-mi cu mâna dreaptă zona inghinală. Îți povestesc
asta ca să-ți poți imagina mai bine. Nu te poate împiedica
nimeni să-ți imaginezi.

Cum îți mai e piciorul? Se vindecă?
Aida ta

P.S.

Ieri am văzut un cameleon, cobora de pe trunchiul unui
copac spre pământ. Felul în care își contorsionează came-
leonii pelvisul – pelvisul lor micuț are os iliac, ca al nostru,
dar pivotează altfel pe coloana vertebrală – e amuzant și
util. Își pot susține greutatea, în același timp, pe un perete
vertical și pe o podea orizontală! Ne-ar prinde bine să în-
vățăm câte ceva de la ei când avem de înfruntat anumite
greutăți, nu? Din câte am înțeles de la Alexis, cameleon
înseamnă în greacă *leu pe pământ*.

1 000 de milioane de oameni nu au acces la apă potabilă. În unele regiuni din Brazilia, un litru de apă potabilă este mai scump decât un litru de lapte, în Venezuela e mai scump decât un litru de benzină. În același timp, două fabrici de pastă de hârtie, deținute de Botnia și Ence, vor folosi 86 de milioane de litri de apă pe zi, apă luată din fluviul Uruguay.

Mi Guapo¹,

Mai știi ăia trei șerpi în borcane din vitrina farmaciei? Un șarpe de casă, o viperă aspis și o viperă cu gura mai lată. Mi-ai povestit că, în copilărie, un prieten de-ai tăi a fost mușcat de șarpe și tu ai supt veninul. Când intră Idelmis în prăvălie, în fiecare dimineață, primul lucru pe care îl face este să verifice șerpilor, atingând ușor fiecare borcan. Poate că nu-i verifică, ci îi anunță c-a sosit. Până la urmă, e farmacia ei. După aia își pune halatul alb și mă pupă.

Când vine vorba de produse farmaceutice, memoria ei e în continuare extraordinară. Știe exact unde se află fiecare medicament, și care sunt ingredientele active, și ce contraindicații are. Când nu sunt prea mulți oameni la coadă, are obiceiul să se așeze la o măsuță, între antispastice și alifii, și să citească o carte. Aproape întotdeauna sunt jurnale de călătorie. Cuvântul ei preferat e tot Discovery². Se ascunde acolo ca să poată ignora clienții care vor să ceară un sfat sau care caută un medicament anume. Doar când o interesează problema sau întrebarea cuiva, ori când e un om pe care îl știe de cincizeci de ani, abia atunci apare și se ocupă de client.

Și chiar e impresionantă. Face parte din generația primelor femei farmacistice. O femeie căreia știința i-a fost soră. Pentru ea, ce ține de farmacie ține de maternitate. Își aranjează părul uitându-se în oglinda de deasupra chiuvetei

¹ Frumosul meu (lb. spaniolă).

² Joc de cuvinte: poate fi vorba chiar despre „descoperire“ (lb. engleză) sau despre revista ori canalul de televiziune Discovery.

de lângă apele de gură și, cu vorbele ei domoale și cu amintirile-ei vagi, îi încurajează pe toți cei care intră în farmacie în căutarea unei încurajări.

Însă când își dă jos halatul alb și iese din farmacia Socrat, pornind spre stația de autobuz, spre casă, e o bătrână fragilă, cu pas șovăielnic. A îmbătrânit de când ai văzut-o tu ultima oară. Și eu am îmbătrânit. Și dacă vine în continuare la muncă, o face pentru că simte nevoia să fie aproape de leacuri. Uneori o invidiez.

Expresia de curând s-a schimbat de când te-au luat. În seara asta nu vreau să scriu cât a trecut de atunci. Expresia de curând acoperă acum toată bucata asta de timp. Pe vremuri însemna câteva săptămâni sau alaltăieri. Am avut de curând un vis.

În vis era un drum, un drum primejdios, presărat cu capcane. Cu șanțuri adânci. Plin de praf. Fără niciun fel de adăpost. Mulți oameni își pierduseră viața sau fuseseră răniți acolo – asta știam cu certitudine în vis. Era scris, cumva, pe suprafața distrusă a drumului. Și mergeam de-a lungul lui, cu inima frântă, dar nu îmi era frică. Poate că era drumul refugiaților noștri. Asta cred acum, fiindcă în vise se-ntâmplă lucruri de genul ăsta, dar când eram acolo, în timpul visului, nu mă gândeam la asta. Pur și simplu mergeam. Și la un moment dat, pe partea dreaptă, a apărut un povârniș mare, din piatră, înalt cât peretele unei încăperi. M-am oprit din mers și m-am cățărat, cu greu, până sus. Și acolo ce am văzut? Nu știi cu ce cuvinte să descriu. Cuvintele nu se lasă niciodată găsite. Dar printre cuvintele astea inutile vei vedea ce am văzut eu. Multe grămezi, mormane, stive, maldăre de prune, prune albastrui, acoperite cu promoroacă. Și, iubirea mea, două lucruri m-au surprins. Primul a fost dimensiunea grămezilor – cred că fiecare ar fi putut umple fără probleme un marfar cu patruzeci de vagoane. Nu erau înalte, dar erau foarte late și lungi. Iar al doilea a fost culoarea. În ciuda

promoroacei albe, albastrul prunelor era intens, incandescent. Să ne-nțelegem, nu era albastrul cerului, era albastrul prunelor mici și coapte. Și albastrul ăsta al lor este ceea ce-ți trimit în seara asta în celulă, în timp ce scriu pe întuneric.

Aida

Prețul aurului: peste 700 de dolari uncia.

Habibi¹,

Prima geană de lumină a noii zile și-a început ascensiunea irevocabilă. A pornit fără șovăire; a fost luată o hotărâre. N-au luat-o nici ei, cu elicopterele lor, nici noi. Poate că într-o bună zi o să fie mai clar cine ce hotărăște.

Prima geană de lumină de acolo, din partea stângă, care umezește orizontul spre est, are culoarea laptelui diluat, patru părți apă, o parte lapte degresat.

Sunt momente când cred că mai am doar câteva luni și mor, după ce am trăit o viață lungă; alteori, mă simt ca o copilă de unșpe ani, nerăbdătoare să aflu despre aproape tot ce e pe lumea asta.

Suntem opt care dormim aici, doi copii, trei femei, doi bărbați și cu mine. Copiii, la fel ca mine, s-au trezit deja. Ei au mai puține motive să doarmă decât adulții, mai puține lucruri pe care nu vor să le mai vadă niciodată.

Sunt momente în care reacționez imediat și instinctual ca o mamă, apoi protejez cu viclenie, neluând în seamă niciun argument pro sau contra.

Sunt alte momente, mi Guapo, când sunt gata să sacrific ceea ce tu numești bărbăția mea și să mor luptând pentru curva aia de justiție, care a plecat demult, fără un cuvânt!

Sub geacă, pe care am împăturit-o ca să-mi fac pernă, mobilul mi-a bipăit de două ori. Mesajul de pe ecran e mai luminos decât cerul: Nu ne plecăm niciodată capul atât de jos încât să le înghițim lor rahatul.

A'ida ta

¹ Iubirea mea (lb. arabă).

P.S. Am răs mult când ți-am citit scrisoarea despre măgari.

Când mergeam spre farmacie am văzut un om, un bărbat pe care nu l-am recunoscut, ședea pe marginea străzii lângă sensul giratoriu, în josul dealului, unde e dudul. Avea alături o bicicletă făcută zob, cu roata din față îndoită. Era cam de vârsta ta, dar nu semăna deloc cu tine.

Niciun bărbat nu e ca tine. Totul e făcut din același material, și toți sunt plămădiți diferit.

Nu-mi era clar dacă omul ăsta căzuse de pe bicicletă sau dacă îi fusese furată mai demult și tocmai o găsisse. Dar se vedea, după cum o atingea, că era bicicleta lui. Unul dintre cracii pantalonilor era sfâșiat, semn că era posibil să fi căzut. Pe de altă parte, toate hainele îi erau ponosite, iar sandalele erau rupte și tocite. Putea să fi căzut, sau bicicleta putea să-i fi fost șterpelită cât dormea el, și hoțul să fi fost cel care căzuse de pe ea.

Când petreci mult timp singur, ca mine, începi să inventezi teorii despre tot felul de lucruri caraghioase, ca ăsta. Dacă ai fi fost cu mine, nu m-aș fi gândit la el o clipă. Nu l-am întrebat ce se întâmplase, fiindcă era clar că era adâncit în gânduri, încercând să hotărască ce avea să facă mai departe. Cu antebrațele sprijinite pe genunchi, cu bărbia în palme, cu vârful sandalei stângi căutând să se adăpostească în curbura piciorului drept, să se cuibărească acolo. Era pe punctul de a lua o decizie. În asemenea momente, mulți dintre voi, bărbații, aveți o expresie aparte. Ca și cum v-ați porunci singuri să dispăreți, gata să vă evaporați în cer. Un martiriu minuscul. Femeile sunt altfel. Ele iau cele mai multe hotărâri stând ca lumea, în fund.

Eu tocmai am luat o hotărâre. Ce-ar fi să ne căsătorim?
Tu mă ceri! Eu accept! Pe urmă îi întrebăm și pe ei. Dacă
ne dau permisiunea, vin în vizită pentru nuntă și, pe urmă,
o dată pe săptămână, pentru totdeauna, în sala de vizite!
Te alcătuiesc în fiecare noapte – os delicat cu os delicat.

Aida ta

*Bolivia. 4.900.000 de hectare de teren date muncitorilor
fără pământ din mediul rural. Alte 142 de milioane de hectare
vor fi redistribuite, dacă funcționează planul, către 2,5 milioane
de oameni. Un sfert din populație. În seara asta, Evo Morales,
ești aici, cu noi. Vino să șezi lângă mine, în celula asta de 2,5
pe 3 metri.*